СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, INC.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXI. Число 109. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 10. мая, 1923. — VOL. XXXI. No. 109. Jersey City, N. J., Thursday, May 10, 1923. THREE CENTS

АМЕРИКА НАТИСКАЄ НА КИТАЙ ДО АКЦІЇ В СПРАВІ БАНДИТИЗМУ

ВАШІНҐТОН, 8. мая. — Американський представник в Китаю Шурман звідомлює американський уряд, що він предложив китайському урядови остре домаганє виступити з рішучістю проти бандитизму та поробити все, що лежить в його силі, щоби визволити всіх Американців, пірваних онеґді китайськими бандитами з китайської зелізниці в провінції Шантунґу.

Американське домаганнє згоджується з подібними домаганнями, поставленими другими державами.

КРОКИ ДЛЯ ПОКІНЧЕННЯ ТРАМВАЄВОГО СТРАЙКУ В ЛОРЕНСІ

ЛОРЕНС, Месечузетс, 8. мая. — Робітники лоренської дивізії Істерн Месечузетс Стріт Рейлвей, котрі страйкують від минувшої суботи ,рішили нині загальним голосованієм по своїх юнійних відділах повідомити публичних тростісів сеї зелізниці, що вони повернуть до праці завтра рано, якщо їм запевниться привернене умов праці, які обовязували в 1920. році, а підприємство згодиться віддати полюбовному судови справу робітничої заплати.

Майже рівночасно заряд підприємства оголосив робітникам, що всі страйкарі, котрі вернуть до роботи завтра рано перед 9. годиною, будуть приняті до роботи „без ніякого упередження".

ХОЧУТЬ ПІДПЕРТИ БОРУ ЯКО КАНДИДАТА НА ПРЕЗИДЕНТУРУ

НЮ ЙОРК, 8. мая. — Голова виконавчого Комітету Сорок-Вісьмох, котрий свого часу зорганізувався для пропаганди поступового законодавства, виступив зі заявою, що при слідуючих виборах на президента Злучених Держав він готов попертн сенатора Бору, коли сей буде кандидатом третої поступової партії.

МАЙОВА СНІЖНИЦЯ В СЕРЕДНО-ЗАХІДНИХ СТЕЙТАХ

ШІКАҐО, 8. мая. — На цілу середно-західну полосу Злучених Держав ударила з півночи спізнена сніжниця. В богато місцях температура зійшла до точки мерзнения, а сніг та плюта наробила немало шкоди в полях та садах.

В місті Шікаґо була сніжниця, тоді як в Каліфорнії була справдішна літна спека. Над Ню Йорком була в той час буря з громами.

Побоюються, що неожидана студінь буде мати великий вплив на стан засівів, а вслід за тим і на ціни збіжа та других рільничих продуктів.

В місті Ст. Пол наслідком бурі погибла одна людина.

ЗАКЛИКАЄ ДО КУПЕЦЬКОГО ЗБЛИЖЕННЯ МЕЖИ ЯПАНОМ ТА АМЕРИКОЮ

НЮ ЙОРК, 8. мая. — На річній конвенції американських торговельних палат, що почалася тут нині, виступив Япанець Раїта Фуджіяма, предсідатель япаських торговельних палат, закликаючи американських купців до співділання з япаськими, бо буцімто лишень їх спільна діяльність потрафить вратувати цілий світ від остаточної анархії.

ВІДКРИЛИ НОВУ КОМЕТУ

КЕЙМБРИДЖ, Месечузетс, 8. мая. — Астрономічна обсерваторія Гарвардського університету оголошує відкритте на небосклоні нової комети та одної нової звізди. Відкритте приписують Джоелови Меткефови, котрий попри проповідництво займається астрономією.

КЛОПОТИ УРЯДУ З РІШЕННЄМ НАЙВИСШОГО СУДУ ПРО АЛЬКОГОЛЬ

ВАШІНҐТОН, 8. мая. — Американський уряд ще не найшов способу, як рішити питанне вожения алькоголічних трунків на кораблях так, щоби се годилося з недавним рішенням Найвисшого Суду Злучених Держав та не противилося межидержавному праву та морським законам других держав.

ГУВЕР ОСТЕРІГАЄ КУПЦІВ ПЕРЕД ЕКОНОМІЧНИМИ НЕБЕЗПЕКАМИ

НЮ ЙОРК, 8. мая. — Американський секретар торговлі Гувер в своїй промові перед конвенцією американських торговельних палат остерігав американське купецтво перед небезпеками назбирання в Америці величезних припасів золота. Радив він відсилати надвижку золотих припасів до Европи, та загалом остерігав їх перед небезпекою обезцінения гроша, подібного до того, яке тепер панує в усіх майже европейських краях.

ЗАХОДИ КОЛО РЕГАБІЛІТАЦІЇ ВИЛСОНА

ВАШІНҐТОН, 8. мая. — Кількох прихильників Ліги Народів заходяться урядити виступ бувшого президента Вилсона з промовою за приступленнєм Америки до Ліги Народів. Вилсон мавби виступити зі своєю промовою на національній демократичній конвенції, на котрій буде рішена справа кандидатури та програми демократичної партії.

БОЙКОТ АМЕРИКАНСЬКИХ КОРАБЛІВ В ПОРТІ ВЕРА КРУС

ВЕРА КРУС, Мексико, 8. мая. — Американські кораблі не приходять ані не вступають до свого порту, бо місцеві моряки зарядили бойкот всіх американських кораблів.

Бойкот зарядили робітничі юнії моряків для симпатії з домаганнєм американських робітничих юній в ніюорлінськім порті, де моряки зажадали юніозования залог (вживання на кораблях лишень моряків, належачих до юній).

ЄДНАЙТЕ

НОВИХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ ДО

У. Н. СОЮЗА

ДО КІНЦЯ ЧЕРВНЯ С. Р. ПРИЙМАЄ У. Н. СОЮЗ НОВИХ ЧЛЕНІВ, СТАРШИХ І МАЛОЛІТНИХ БЕЗ ВСТУПНОГО.

УРЯДНИКИ ВІДДІЛІВ І ЧЛЕНИ ТА ЧЛЕНКИНІ, ВИКОРИСТАЙТЕ СЮ НАГОДУ І ПРИЄДНАЙТЕ ЗА СЕЙ ЧАС ТИСЯЧІ НОВИХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ПАМЯТАЙТЕ, ЩО ЗРІСТ ЧИСЕЛЬНОЇ СИЛИ І МАЙНА У. Н. СОЮЗА СЕ ДОРОБОК УСІХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА!

СТРАЙКИ В БУДІВЛЯНОМУ ПРОМИСЛІ

Страйк нюйорських каменярів скінчився в понеділок вечером Близько три тисячі каменярів, що застрайкували були минувшого тижня, вернулися дороботи, віддавши справу свого домагання підвишки заплати о 2 доляри в день розємну судови.

Серед юній будівляних малярів йде тепер голосованнє над тим, коли мається почивати страйк малярів, котрим підприємці відкинули домаганнє підвисшення робітничої заплати малярським помічникам. Помічники домагалися заплати 10 долярів на день, 5-дневого робітничого тижня та ставили ще инчі домагання про поправу умов праці.

МАТИ ПОЗИВАЄ СИНА ЗА ВІДШКОДОВАННЄ

В нюджерзькім суді в Асбері Парк внесено проти богатого Італіянця Генрика Бензеґа в один день три позви. Два позви внесено родина Петра Янічеллі на суму 32,000 долярів, а третий позов внесла мати пізваного на суму 25,000 долярів Всі позви домагаються відшкодовання за тяжкі тілесні ушкодження, які віднесли позовники, ідучи автом, яким кермував пізваний. Автомобіль вдарився до телеграфічного стовпа, і мати віднесла при тій нагоді тяжкі ушкодження на голові та плечах.

МОДА—СМЕРТЮ ДЛЯ ЗВІРЯТ

Американський природник проф. Осборн виголосив перед зборами Американського Природничого Музею відчит про грозяче вимиранне звірячих родів. Причиною сього вигибання, на думку Осборна, є погоня за звірячими футрами, шкірами, кістьми, тощо. Наслідком погоні за пірем декотрих птиць, живучих в Австралії, південній Азії та на Полинезії, цілі роди вигибають, і як природникам не вдається дістати примірники сих птиць, незадовго навіть розслїджуванне сих птиць буде неможливим. Найбільшим нищителем звіриний є мода. В теперішню хвилю, приміром, найбільше винищує звірят мода носити футра, так як трийцять літ тому звірята винищувала мода ношення пера. Ношенне футра в середині літа очивидно не є вислідом ніякої потреби, хиба вимогом моди. А врацінь сей звичай коштує звіриний світ мілїони звірят.

ХОЧУТЬ ІМЕНОВАННЯ ЖІНКИ СЕНАТОРОМ

Жіночі клюби в стейті Колорадо домагаються від стейтового губернатора, щоби він іменував жінку паню Лілієн Кер Федеральним сенатором на місце помершого недавного сенатора Николсона. На чолі руху за сим іменованнєм стоять визначні жінки стейту.

СПРАВА ЗАГАЛЬНОЇ ВІЙСКОВОЇ СЛУЖБИ В ПОЛЬЩІ

На засіданню військової комісії польського сойму реферував посол Заморскі. проект закона про загальну військову службу. Присутний на засіданю представник польского міністерства військових справ, вияснив основи на яких спирається проект. На його думку відрочення військової служби може бути уділено тільки тим, що удержують родини, або кінчають студії. Бесідник мотивував конечність півтора річної служби для інтеліґенції. замісць принятої в цілому культурному світі — однорічної. Проект передбачує покликання до помічної служби бездітних від 20—40 літ.

ДЕРЖАВНЕ ГОСПОДАРСТВО В КАТЕРИНОСЛАВЩИНІ

По офіціяльних даним становище державних підприємств на Катеринославщині виглядає так: з металюрґічних 19 заводів віддано у аренду лише два, решта нечинні. Чотири механічних заводів на протязі перших шести місяців 1922 року не виконали й десять відсотків проєктованої для них програми. В шкурятиному тресті виявлено не лише безгосподарність але й зловживання. Кравецька промисловість губернії не виконала замовлення військового відомства, при чому матеріял розтрачено. Спіртотрест, який повинен був викурити 1,100.000 ведер, провадить роботу лише на трох заводах, виконав лише 10 прц. завдання, при чому 35.000 ведер розтрачено. 369 трестованих заводів є чинних лише 29. з 165 підприємств відданих у аренду, 80 прц. стоять. В звязку з таким станом державної промисловости на Катеринославщині, виник проект признання урядової ревізії всіх справ катеринославського совнархозу й управління державних трестів.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

РОЗВАЛ ТРАНСПОРТІВ НА УКРАЇНІ

В десятих числах лютого совітські газети розпочали кампанію з приводу важкого становища, яке загрожує українському транспорту в звязку з паливною крізою. В наслідок браку палива полудневі й полудново-західні зелізниці перевели нове скорочення пасажирського й товарового руху. На полудневих залізницях припинена вдача вагонів під всякі перевозки за виключенням військових, продовольчих і паливних. На полудново-західних зелізницях припинена робота ремонтних майстерень. В харківських урядових колах обговорювалось питання про переадресування всього палива на колесах на адресу зелізниць. Рішення це не було здійснено тільки завдяки енерґічному протестови з боку представників металюрґічної промисловости.

АРЕШТИ КООПЕРАТОРІВ НА ПОДІЛЛЮ

По розпорядженню з Харкова на Поділлі переведено ревізії й арешти серед кооператорів. Арештовано 27 чоловік.

В ОДЕСІ

До Кишиньова проїздом до Букарешту прибув з Одеси представник Ліги Націй в Румунії, Баруілері, який уділив представникам преси таких інформацій: „В совітських газетах раз-у-раз упевняють, щодо голоду на Україні тепер. Я обїхав кілька районів, жив довший час в Одесі й через те повинен сконстатувати, що ці твердження невірні. Дійсно, коли побачим, що на базарах богато продуктів, коли подивишся на каварні, ресторації, столові і т. д., то видається, що голодні часи, які переживала Україна, наче вже минули. Але це зовсім не так. Те, що продукти є, зовсім не означає, що громадянин може ними користуватися. У населення — я маю на увазі масу — спостерігається повна відсутність гроший. Як й раніш скрізь панують злидні. Не може бути й мови про зменшення тієї допомоги, яку ріжні добродійні організації дають Україні і Росії. З окрема дуже важке становище дітий-сиріт. Дитячі притулки в звязку з паливною крізою не опалюються й тому діти з них розбігаються, займаються випрошуванням й крадіжами.

ПРАВИТЕЛЬСТВО ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ВИСЛАЛО УЛЬТИМАТ ДО МОСКОВСЬКОГО БОЛЬШЕВИЦЬКОГО „УРЯДУ"

ЛОНДОН, 8. мая. — Правительство Великої Британії вислало сьогодня ультимат до большевицького „уряду" в Москві.

Британське правительство в сьому ультиматі дає большевицькому „урядови" 10 днів часу на відповідь, в якій він мусить вповні й неодмінно приняти деякі точно означені домагання.

Якби большевицький „уряд" не сповнив сих домагань, то британське правительство, як каже в ультиматі, не желає собі удержувати на будуче теперішних зносин з большевицьким „урядом".

Британське правительство домагається від большевиків:

1. Вдоволяючих запевнень про здержанне большевицької пропаґанди.

2. Признання большевиками до вини в многих надужиттях проти британських горожан і кораблів, та зобовязання заплатити відшкодованнє за сі надужиття.

3. Неодмінного відкликання відповідий, які большевики передали на протести британського представника в Москві, Роберта М. Гаджсона, проти останніх большевицьких релігійних переслідувань.

Британське правительство в ультиматі згадує про ворожу пропаґанду московських большевиків проти Великої Британії і осуджує в різких словах відповіди большевицького комісаріяту закордонних справ на протести британського представника в Москві.

ФРАНЦУЗИ СУДЯТЬ НІМЦІВ НА НІМЕЦЬКІЙ ЗЕМЛІ

БЕРЛІН, 8. мая. — Французька військова окупаційна влада в Рурщині засудила Круппа фон Болена на 15 літ тюрми і 100,000,000 паперових німецьких марок грошевої кари за підбурюванне робітників в заводах Круппа до заворушень у Великодню суботу.

Кромі нього засуджено двох директорів і двох управителів на тюрму по 20 літ і одного формена на 10 літ тюрми.

Членів робітничої ради засуджено на вязницю по 6 місяців.

Проти сього присуду військового суду нема відклику.

ФРАНЦУЗ ВІРИТЬ, ЩО АМЕРИКА ПРИСТУПИТЬ ДО СВІТОВОГО СУДУ

ПАРИЖ, 8. мая. — Бувший французький премієр Барту заявив, що він вірить, що найдеться шлях для приступлення Америки до Постійного Суду Міжнародньої Справедливости, на умовах, які сама Америка вибере.

Він зазначив, що приступленіє Америки до світового суду було би запорукою світового мира.

ХОЧЕ СКАСОВАННЯ ШЛЯХОТСЬКИХ ТИТУЛІВ В АНГЛІЇ

ЛОНДОН, 8. мая. — Член палати громад А. А. В. Т. Понсонбі, внук англійського лорда, котрий послує яко соціялїст з рамени Партії Праці, і вирікся свого шляхотського роду, вніс нині проект закона про скасованнє дідичних шляхотських титулів.

В законопроекті сказано, що по його принятті жаден новонароджений син лорда не може задержати шляхотського титулу батька.

У своїй промові посол Понсонбі сказав, що новий закон мав би корисні наслідки, бо шляхотські титули тепер часто служать вже тільки для глузовання.

В парляментарних кругах кажуть, що сей бил (законопроект) упаде.

СОЦІЯЛІСТИЧНІ ПОСЛИ БУДУТЬ НА ВЕЧЕРІ З ПРЕСТОЛОНАСЛІДНИКОМ

ЛОНДОН, 8. мая. — В пятницю посолка пані Астор дає у себе товариську вечеру, на якій буде престолонаслідник князь Валії і посли всіх груп парляменту, між ними і соціялістичні посли з Партії Праці.

ПРОТЕСТ ПРОТИ ЗАБОРОНИ АЛЬКОГОЛЮ НА ФРАНЦУСЬКИХ КОРАБЛЯХ

ПАРИЖ, 8. мая. — Торговельна палата міста Бордо вислала телеграму до французького премієра Пуанкаре, в якій протестує проти американського рішення у справі заборони алькоголю на чужинецьких кораблях в американських пристанях. Вона висловлює надію, що французьке правительство вратує французьку торговельну фльоту від неї небезпеки.

ПРОСИТЬ СУД О ЗАБОРОНУ СИНОВИ ЖЕНИТИСЬ

ПАРИЖ, 8. мая. — Звісний французький ґенерал Малетер звернувся до тутешнього суду з прошеннєм, щоби заборонив його синови, капітанови Жакови Малетерови, женитися з паризькою танцеркою.

КИТАЙСЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО ХОЧЕ ЗАПЛАТИТИ СВОЇМ ОПРИШКАМ ВИКУП ЗА ВИПУЩЕННЄ ПОЛОНЕНИХ ЧУЖИНЦІВ

ПЕКІН, столиця Китаю, 8. мая. — Китайське правительство у відповідь на домагання дипльоматичного корпуса у справі ратовання життя полонених чужинців, заявило, що воно вжиє всіх сил і заходів, щоби вратувати бранців, які находяться в руках опришків Шантунґу. Воно готове опришкам заплатити викуп.

Американський посол Шурман повідомив державний секретаріят у Вашинґтоні про долю 8 полонених Американців.

Кажуть, що коли хінське правительство само не вспіє зарадити, то чужі держави вмішаються до справи своєю військовою силою.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодинокe число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ПІД КЛИЧЕМ СОБОРНОЇ УКРАЇНИ.

Відновлений у Львові український дневник „Діло" в 10-му числі, з 18-ого квітня, 1923, помістив передову статтю п. з. „По сей бік рижської лінії", в якій обговорює справу обеднання українських земель, розеднаних ворожими кордонами.

В сій статті м. і. читаємо:

„Переживаемо хвилі, коли в результаті зміненого політичного укладу повинні ми докладно спинитись над вияснениєм тих основних тактичних ліній, які маємо здійсняти і переводити в нашій національній і політичній роботі. Мусить бути переведена по цілій лінії переоцінка цінностий; мусять бути як найскорше зазначені ті шляхи і способи, якими при теперішніх нових умовах маємо змагати до здійснення наших старих цілий і завдань.

„Одною з основних підвалин нашої будучої тактики мусить бути послідовне і виразне переведенне в нашій роботі засади соборности.

„Призначне засади соборности вимагає признання необхідности СПІЛЬНОСТИ НАШОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКЦІЇ НА ЦІЛОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ. Само собою розуміється, що в залежности від місцевих обставин та умов мусять і повинні бути внесені в загальну спільну лінію певні додатки, але є важним і необхідним, щоби СПІЛЬНА ЛІНІЯ БУЛА ОДНА, щоби місцеві, залежні від спеціяльних обставин додатки, не знаходились в суперечности з тою основною лінією.

„З одного боку мусять бути зазначені й встановлені точки спільної акції тих українських земель й сил, які перебувають по цей бік рижського кордону. З другого боку мусять бути встановлені таксамо ті основні пункти, КОТРІ ПРИВЕЛИ-Б ДО ТІСНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА З ТИМИ УКРАЇНСЬКИМИ ЗЕМЛЯМИ, ЯКІ ЗНАХОДЯТЬСЯ ПІД РОСІЙСЬКОЮ ОКУПАЦІЄЮ".

ЛИТВА НЕ ПРИЗНАЄ ПАРИСЬКИХ ПОСТАНОВ КОНФЕРЕНЦІЇ АМБАСАДОРІВ.

Париські ґазети з 4. квітня с. р. подають текст комунікату, який урядова Литовська Телеграфічна Аґенція розіслала зараз по рішенню ради амбасадорів.

В комунікаті кажеться, що рішенне конференції амбасадорів „несправедливе і безправне", та що „Литва вважає сю постанову неістнуючою".

Політичний французький журнал Ероп Нувель помістив розмову з литовським премієром Ґальванаускасом, який перебуває у Парижі.

Рішенне конференції амбасадорів — сказав литовський премієр — теоретичне. Поміж нами і Польщею нема ще кордонів. Кордони-ж амбасадорів не істнують для нас. Живемо в демократичних часах, отже чому не береться на увагу волі населення?"

АРЕШТИ І ТРУСИ В ГАЛИЧИНІ.

Дня 7. квітня с. р. польська поліція в Куровичах арештувала студ. філ. Петра Чирвака. Арештованого передержано через цілий день 8. квітня, т. е. на сам український Великдень на постерунку. Знова через цілу ніч з 7. на 8. квітня командант місцевого постерунку Вальковяк разом з війтом Шиманським переводив труси та стягав протоколи з місцевих селян, а то з Павла Сіранта, Кирила Назарка, Михайла Процева, Івана Дмитришина, голови читальні в Куровичах. Виною для польонії в Куровичах те, що Червак Петро на порученнє Головного Виділу „Просвіти" у Львові відновив цілком леґальною і приписаною дорогою читальню „Просвіти" в Куровичах, а рівночасно може найбільше заболіло їх те, що мав відбутись перший концерт Т. Шевченка, до котрого приготовлялися старі і малі з великим захватом на день 10. квітня с. р. Арештованого, 8. квітня с. р. вечір відставлено до окружного суду в Золочеві.

АРЕШТ ЗА ПРИНАЛЕЖНІСТЬ ДО УКРАЇНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ У ЛЬВОВІ.

Перед львівським суддею Гутом закінчилась на днях розправа проти студента української політехніки Отецури, обвинуваченого о приналежність до „тайного" товариства, який має бути львівська „Студентська Секція". Обвинувачений боронився тим, що згадана секція се складова частина українського приватного університету, признаного польським урядом. Оборону обвинуваченого піддержувала писменна заява директора львівської поліції з 22. лютого с. р., в якій було сказано, що „тільки українська студентська рада вважається тайною орґанізацією. Покликаний одначе в характері свідка дир. Райнлендер заявив на розправі, що „український приватний університет у Львові се нелеґальна інституція, переслідувана польською владою, одначе поведення тої інституції є того рода, що постійно обходить чуйність влади і усувається зпід репресії"... Супроти такої заяви, суддя Гут признав студ. Стецуру винуватим переступства з 285 § к. з. і засудив його на чотири тижні арешту. Обвинувачений зголосив відклик. Обвинувачував прок. др. Сопотніцький; боронив ем. суддя Присташ.

ГРАНИЦЯ МІЖ ПОЛЬЩЕЮ Й ЛИТВОЮ.

Литва не признає рішення Ради Амбасадорів з 14. марта, 1923.

(Від власного кореспондента).

Рада Амбасадорів рішила на засіданню 14. марта, 1923, не тільки справу границі між Польщею й Росією*), але також між Польщею й Литвою.

Спір за границю між Польщею й Литвою ведеться від початку утворення сих двох держав наслідком світової війни. Як на західні українські землі, так само напала Польща й на сумежну часть Литви, а саме на Виленщину. Сам Пілсудський відбув тріюмфальний вїзд до Вильни. Виленщину держала Польща доти, доки й звідси не викинула Совітська Росія, яка віддала Виленщину Литві. Та коли Польща скінчила війну з Совітською Росією, тоді звернулася знов проти Литви.

Тут повторилася історія, яка пригадує польсько-українську війну. Литва була за слаба, щоби опертися Польщі. Тому звернулася до Союза Націй за міжнародньою помічю. Союз Націй вислав своїх делеґатів і ті довели до заключення польсько-литовського перемиря. Та ледви делеґати Союза Націй закінчили свою роботу „миротворців", як Поляки зломили перемире, напали на Литовців і заняли Вильну з Виленщиною.

Про людське око, зробило се не польське правительство, а польський ґенерал Желіґовський, який нібито збунтувався проти польського правительства і на власну руку напав на Литовців. Та опісля само польське правительство найліпше доказало, що ген. Желіґовський воював з Литовцями в порозумінню з польським правительством, бо опісля те саме польське правительство обняло державну власть у Виленщині і проголосило її частю польської держави.

* * *

Я сказав, що історія заняття Виленщини Польщею пригадує польсько-українську війну. І в польсько-українській війні мали ми проби держав антанти довести до польсько-українського перемиря. До перемиря не дійшло тому, бо проект перемиря Комісії Бартелемі відкинуло західно-українське правительство, а проект перемиря Комісії Боти відкинула знов Польща. В українських кругах можна зустріти думку, що якби ми були приняли проект комісії Бартелемі, то були би тратували хоч часть Галичини. Сю думку підношено очевидно значно пізнійше; тоді, коли велися переговори з комісією Бертелемі у Львові, настрій українських кругів був такий що того, хто приняв би був той проект, булиб розderли на кусні. Але допустім, що наше правительство було би приняло проект комісії Бартелемі. Чи се дійсно значить, що ми були би вратували хоч часть Галичини? Відповідь на се дає історія з Виленщиною. Також на нас був би у відповідний час напав який ніби-то збунтований польський ґенерал з цілою польською армією і заняв Галичину.

Зрештою чи не таке зробив Пілсудський. Адже тодішний польський президент міністрів Падеревський обіцяв був у Парижі, що Польща не буде вести проти нас офензиви, тільки згодиться на перемире, яке уложать держави антанти. Тоді Пілсудський, який тимчасом підготовив усе потрібне до офензиви, сказав: „Скажем в Парижи, що се Українці почали офензиви, та що ми були примушені оборонятися!" І почав офензиву. А на запит з. Парижа відповів безличною брехнею, що се Українці почали офензиву.

* * *

Та вертаймо до справи Виленщини. Проти польського нападу Литва „рекурсувала" і до головних держав антанти і до Союза Націй, — очевидно без ніякого успіху.

Союз Націй, що правда, був щиро занявся сею справою, виробляв ріжні проекти польсько-литовського порозуміння, але польське правительство відкидало все, що в тих проектах було корисне для Литви. В кінці й Союз Націй погодився з польським розбоєм і Рада Союза Націй на засіданню з 3. лютого 1923 рішила, що Польща має задержати не тільки Виленщину, але також має ще дістати половину невтральної полоси, яка до того часу відділювала Виленщину від Литви.

Згідно з сею ухвалою Рада Союза Націй рішила справу границі між Польщею й Литвою також Рада Амбасадорів. Невтральна полоса між Виленщиною й Литвою має бути поділена між Литву й Польщу і лінія сього поділу має стати границею між Польщею й Литвою. Визначити сю границю мають обі інтересовані держави на основі спільного порозуміння.

На Раді Союза Націй делеґат Литви запротестував проти поділу невтральної полоси між Польщу і Литву.

Таксамо після рішення Ради Амбасадорів литовське правительство запротестувало перед державами антанти проти означення границі між Польщею й Литвою.

В комунікаті Литовської Телеґрафічної Аґенції рішенне Ради Амбасадорів називається „несправедливим і безправним" і говориться, що Литва вважає те рішенне неістнуючим.

Так само литовський президент міністрів підчас свого побуту в Парижі в розмові з журналістами сказав, що рішенне Ради Амбасадорів є тільки теоретичне та що між Польщею й Литвою нема ще границь.

Цікаво, як справа означення границі між Польщею й Литвою буде розвиватися далі. Щоби рішенне Ради Амбасадорів у сій справі ввійшло в життє, треба, щоб Польща й Литва через свої комісії означили спільно границю і в окремім договорі признали ту границю обовязуючою.

Коли се не станеться, то буде істнувати теперішній фактичний стан, який грозить вибухом конфлікту між Польщею й Литвою. Такий конфлікт властиво вже істнує. В часописях часто читається відомости про перепалки між польськими і литовськими відділами на лінії, яка на основі рішення Ради Союза Народів і Ради Амбасадорів має стати границею між Польщею й Литвою. Ходить тільки о се, чи сей конфлікт поволи погасне, чи буде розгорятися.

В кождім разі Польща має в Литві неприятеля, який скористає з кождої нагоди, щоб відобрати від Польщі Виленщину. Коли та нагода прийде, не знати. Але як тільки Польща буде вмішана в яку війну, Литва певне прилучиться до неприятелів Польщі.

Зрозуміла річ, що Литва як держава, яка мусить бути неприятелем Польщі, є нашим природним союзником проти Польщі. Оособливо, що між Україною й Литвою нема ніяких спірних справ, які нас розеднювали би.

10. цвітня, 1923.

Др. Михайло Лозинський.

*) Властиво між Польщею й Білоруською Радянською Республикою і між Польщею й Українською Радянською Републикою, з якими межує Польща. Натомість з територією Російської Совітської Републики Польща ніде не межує. Одначе Рада Амбасадорів знає тільки Росію, так само, як і Совітська Росія висуває чи українську чи Білоруську чи яку иншу національну радянську републику тільки тоді, коли їй того треба, а в дійсности вважає їх частями Росії.

А. Падолист.

МОЛИТВА

Стала мати на коліна
Щиро молить Бога:
— „Ой куди веде до сина
Велика дорога?
Милосерний, ти все знаєш
Про мойого сина...
Де ти його пригортаєш,
У яких долинах?
Глянь всевишніми очами,
Вислухай молитву,
Захисти між ворогами
Як іде він в битву!...
Ізціли кріваві рани
Свіжою росою,
Щоби знов за край коханий
Стать він міг до баю...
І розквітне Україна
Вільним краєм стане,
Тоді знов побачу сина,
В серці сум ростане.
Він на кобзі милозвучній
Ввечері заграє
І пісні завзяті й гучні
Серцю заспіває...
Проявиж, Всесильний, зміну
Серденьку старому:
Най він визволить Вкраїну
Й вернеться до дому!"...
Мати бє тизькі поклони
Перед образами
І злива сердечні стони
Разом зі сльозами...
За молитвою святою
Загорілись очі:
„Боже, змилуйсь надо мною,
Дай слова пророчі...
Коли він за Україну
Серед степу вбитий,
То до нього я полину
Краплі сліз пролити...
І зійдуть квітки чудові
На його могилі,
Прилетять у дні майові
Птиці сизокрилі.
Гей, поллється пісня моя
В його домовину,
Він прокинеться й згадає
Ласку материну
Та й спитає з домовини
Бідну свою матір:
„Що зробили з України
Кати і Пілати.
Все по правді відповім я,
Дорогий мій сину!
Не засохло твоє сімя,
Виросте Вкраїна!

НЕМА ПРИЧИНИ ДО РОЗПУКИ!

В часі великої війни оден артист польський у Варшаві виступив в кабареті з такою сатирою. Оповідав, що заграв в карти з Французом, Анґлійцем і ще кількома. Зразу йшла йому добра карта і хотів перестати, та партнери не допустили до цього і говорили заедно: „ґрай пан далей..." Аж змусили його своєю впертостю і голодом до того, що віддав усьо, що виграв, та ще й своє втратив. — Те саме мусимо і ми сказати нашим партнерам: грайте, панове, далі такими самими газардними ставками а побачите який з того вийде кінець. Ми знаємо, що, наш партнер терпить голод на всіх царинах. Від него а не від нас залежить, чи йому стане краще, чи ні. П. Сікорський медовими словами звертається до інородців, щоб їх заспокоїти, обіцює дуже мало і дуже невиразно, чого нам від Польщі ждати, за тим йдуть погрози, мовляв: не хочеш, псе, куска хліба, який тобі подаю, то дістанеш буком.

А польські ґазети голосять за ним: чого ви властиово хочете, ви Українці, Білорусини, Литовці, Жиди, Німці? скажіть, будемо миритися...

Чого жадаємо, з цего не робимо жадної тайни і ви це дуже добре знаєте. Вам в відповідь можемо дати одну добру раду: коли хочете, щоб ті „інородці" бодай часово з вами сяко-тако жили, то робіть так, щоб ви не затроювали їм життя і не випихали їх з прадідівської землі. Тямите, що було в Австрії. Там жило аж 8 народів. А чи вони всі були вдоволені? Там було добре лише Мадярам, Німцям і Полякам. Поки був мир, то Австрія могла панувати. Колиж вмішалася у війну, то згори повинна була передбачити, що розлетиться. Для Австрії неможливим було видумати такої війни, котраб була ідейною для всіх народів. Показалося, що не лише ті невдоволені народи бажали собі розвалу Австрії і причинялись до цього всіми силами (Чехи(але й ті, що їм було в Австрії добре, хотіли ще ліпшого і в годину конання старої Австрії копнули її (Поляки). Колиб Австрія була справді матерю тих всіх народів, то може вони булиб вдоволені і булиб не допустили до її розвалу. Австрія то історичний зразок погубної засади гноблення одних другими і фатальних наслідків такої політики. Не входжу в те, що такий режім є руйнуючий для кождої, навіть дуже сильної держави, а щож сказати о державі молодій, несконсолідованій, закаженій завзятими міжпартійними боротьбами для самого панування, для власного інтересу, якою являється відновлена Польща.

У кого тільки трохи незамороченого шовіністичною меґаломанією розуму, то мусить бачити, що такий стан мусить довести до руїни і розвалу. — Отож польський уряд не може ніяк перейти до денного порядку над тою одною третою частею населення, котре називає себе не-поляками. Бо треба йому о тім тямити, що хоч зразу не булоби такого зриву і панувавби позірний спокій, то при даній нагоді, коли завіє буря із зовні, ті інородці не будуть мати найменчого інтересу підпомагати накиненої їм матери, а навряд.

Тепер політичний барометер в Европі показує дуже погано, велике атмосферичне тисненя аж в очи бє, і оловом душу налягає. Світова війна не скінчилась, а йно що зупинилась, щоб ще з більшою силою зачатись. Ослабленне Німеччини спричинене републиканськими утопіями лише часове. Република німецька, це історичний абсурд, бо Німці були все монархією, і вона в Німеччині знову поверне. Ще дуже завчасу співати Німцям вічную память, а версальське „de profundis" дуже ефемеричний твір. Згірдні декламації „політиків" що „не від Німців нам вчитись", це ліліпутські декламації. У тому біда, що ми хоч користувались німецькою культурою, дуже мало від Німців навчились, і ще багато від Німців вчитисьби нам. Отож Німеччина незадовго зрівноважиться і вона не забуде ні Франції ні її пупілям того упокорення, якого дізнала по світовій війні. Німці швидше спроможуться на відплату за рік 1918, як Французи спромоглись на відплату за 1871 рік.

Те саме буде і в Росії, в котрій як загально говорять, працює тепер німецька голова і енерґія. І там кіпить ненависть і думка реванжу за упокорення зі сторони Польщі у рижському договорі. — І ті дві великі держави зженуть першу оскомину на Польщі. Серед таких обставин, в посередині між двома готуючимися до круговорогу вальцями, треба Польщі шукати сили опору у своєму нутрі. А ця сила може вийти лише з вдоволення і добробуту тих народів, які змушені у Польщі жити. Ані гарні обіцянки на воєвідську автономію, ані поліцийні дописки, ані карні нищительні експедиції вдоволення не зродять. Не заспокоять невдоволення і погрози на винищення інородців, бо це смішне і неможливе.

Але булоб нерозумом з нашої сторони тепер ризикувати. Це бувби акт розпуки залудженй з гори на невдачу і ще тяжше закріпощення. Дозріють европейські факти на цілій лінії до тої міри, що стануть корисними для нашої остаточної ідеї, годі побачимо що і як. Ми працюймо над освідомленнєм мас, над піднесеннєм його добробуту і ждім. Врозумиться Польща і поведе політику в змислі народних свобід, добре. Не поведе, друге добре. Чи сяк, чи так станесь, ми на разі підождім. Поки що хай грають далі. Ми не маємо потреби ані витягати руки до згоди ані говорити про наші домагання, бо ми їм сотний раз говорили, та вони все показували, що на те вухо не дочувають...

Андрій Чайковський.

(З перемиського Укр. Гол.)

ХОТІВ БИ Я

Хотів би я під небом рідним
Вклонитись матінці землі,
Утерти сльози сестрам бідним
Й до праці стати у селі...

Хотів би я піднятись в хмари
І полетіти в рідний край,
У ранах впасти там на мари
В борні за волю й любий край...

Ол. Неприцький-Грановський.

* * *

Як би я згинув в полі, в боротьбі
І по моїм нікченім, марнім трупі
Побідне військо наше в славі перейшло
І землі наші зібрані у купі, —
Тоді життє моє на марно-б не пройшло.
Я з радістю віддам життє тобі,
Тобі, моя Україно, тобі
В отсій за волю лютій боротьбі!...

Ол. Неприцький-Грановський.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

МЕКАДУ, ПА. Бр. Сош. св. Духа, від. 7 повідомляє, що місячний мітинґ відбудеться о 1. годині пополудни в неділю, 20. мая в церковній гали при Вест Блейн стріт. На порядку нарад суть важні справи до полагодження. Проситься всіх членів явитись. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник 1 дол. — І. Когут, предс.; П. Пухир, секр.

ЙОНҐСТАВН, О. Бр. св. Івана Хрестителя, від. 230 відбуде свій мітинґ 13. мая о 2-гій годині пополудни. Проситься всіх членів аби прийшли на той мітинґ, бо суть важні справи до полагодження. Котрий член не явиться, підлягає карі 1 дол., а урядник 2 дол. — Д. Ткачик, І. Брацьь.

Х. Падолист.

ГНОБИТЕЛЯМ

Зніміть ярмо пекельних мук,
Що сковує наш вільний дух,
Бо виникне страшенний гнів
У поневолених борців.
Минулися часи мольби...
Невжеж і досі ми раби?
О, ні! Давно вже розцвіла
В нас гордість вільного орла.
Не зможе нашу міць скувать
Ніхто: ні приятель, ні кат,
Прозріли очі, бачили все,
Що світ жорстокий нам несе.
Прислухайтесь жалібних слів
Од поневолених борців:
Ми кличемо; зніміть ярмо
І ми в ирій полетимо.
Невже не чулі вам слова?
Таж крапля камінь пробива,
Як силу раз вона впаде:
Зніміть, бо гнів нас поведе!

ПРАВИЛА ВСТУПУ ДО ВИЩИХ ШКІЛ В РОСІЇ

В московських офіціяльних „Известиях" оголошено правила вступу до вищих шкіл РСФС. в 1923 роцї. В основу тих правил покладено прінцип: чим швидше масово заповнити вищі школи учнями пролетарського і селянського походження, — очевидно з увагою на їх партійно політичне кредо. Отже головним вписом до вищих шкіл буде займатися комісія при Головнім Професіональнім Бюрі („главпроорб'ф)' Іспити при записі не будуть мати ніякого характеру конкурсових іспитів; будуть брати тільки те на увагу, чи кандидат зможе продуктивно працювати у вищій школі. Особи, які скінчили т. зв. робітничі факультети — переходять автоматично до вищих шкіл; вони приймаються в першу чергу. Вільні місця, які залишаться після впису абсольвентів робітничих факультетів, будуть поділені між кандидатами на студентів по такому принципу: 25 прц. віддано до розпорядження Центр. Комітетови „Російськ. Комуніст. Партії" 40 проц. — Професіон. Союзам; 15 проц.—Центр. Коміт. „Рос. Комуніст. Молоді"; 3 проц. — червоноармійцям, учасникам „внутрішніх фронтів"; — решта місць призначено для: демобілізованих інвалідів червоної армії і фльоти, походженням із пролетаріяту, для кандидатів Нар. Ком. Освіти та врешті, для охочих студіювати за грошевою оплатою. — Ті правила обовязують такі вищі школи: фізико-математичні та медичні факультети всіх університетів, соціяльно-економічні відділи головного професіон. бюро, вищі сільсько-господарські школи, та вищі педагоґічні інститути. — Таким робом большевики думають рішуче „пролетаризувати" ряди інтеліґенції та наповнювати їх комуністичним елементом.

НА СЛУЖБУ НАЦІЇ

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА РЕВОЛЮЦІЙНОЇ ДОБИ. З приводу літературної анкети „Українського Прапору". Львів—Відень, 1922. Ст. 48, 16°.

* * *

У великі, пятьтомовім творі п. з. „Гандбух дер Політік", який з ріжних боків розглядає причини погрому Німеччини, єа таке цінне признанне Г. Бернгарда:

Нещастєм Німеччини було те, що безумовно спільні національні ідеали існували тільки в малих гуртках. Спільна мова була одиноким і то зовнішним знаком принадлежности до цілости. Нахил до індивідуалізації й партійного розбиття ріс у міру того, як поширювалася освіта. А та освіта була в основі чужа: з рецепцією римського права виросла каста чужих народови провідників. Опісля те відчуження збільшила ще французька освіта вищої кляси. Щойно німецька національна література приготовила народини спільної національної свідомости, але поки що для тонкої верстви.

Ще виразнійше підчеркує значіння відповідним духом перенятої літератури проф. гамбурського університету А. Мендельсон Бартольді:

Між усіми великими літературами світа ніяка инша не перенята так наскрізь політикою, як англійська, хоч має се й російська та німецька аж до книжочок для дітей включно. В англійській літературі найсильніщі поетичні уподібнення лучаться майже правильно з найсильнішим перенятєм поетів **державною думкою.** Видно се виразно вже в тім, яке визначне місце займають в англійскім письменстві утопії, почавши від „Утопії" Томаса Мора 1516 р.

Яку важну ролю в життю нації — позитивну або неґативну — може відіграти свідома своїх завдань література, бачимо наглядно також на найближчих сусідах наших: Поляках і Москалях.

Наскрізь національна і високо-патріотична нова польська література виховала покоління, яке ми мали нагоду пізнати між ин. на вулицях Львова в памятнім 1918 р...

Наскрізь безнаціональна і грубо матеріялістична нова література російська виховала покоління, яке привело на Росію нинішню страшну руїну.

* * *

А який вплив на українське громадянство мала і має **українська література?**

Перше, ніж відповісти на отсе питанне, слід ствердити один безперечний факт: вікову **повну залежність** Великої України від Росії. Залежність — не тільки державно-політичну, але й духову. В однакових життєвих умовах жило громадянство російське і громадянство українське й однаковими інтересами. Одні мрії мріяло одно і друге й одні мало ідеали. Одну — культуру.

Чиж супроти того може дивувати дуже, що й українська література мала й має так багато спільного з літературою російською?

Передовсім, як і в російській, в неї слабка національна свідомість. Національна **свідомість** — а не етноґрафізм. Вимок становить Т. Шевченко, поет наскрізь національно свідомий. Та побіч безперечно національно позитивного твори Шевченка вщіпили в українське громадянство й чимало суспільно неґативного.

І отсей суспільний неґативізм — се друга риса української літератури, спільна з літературою російською. Неґативізм — на цілій лінії. Від приватного життя (Винниченко!) починаючи, а на найвищій формі національного співжиття — на національній державі (українська історіографія!) кінчаючи.

Передовсім — у супереч до англійської — різко бє в очи в українській літературі повна **недостача державної думки.** Не тільки недостача, але вороже відношенне до неї.

Свідчить про се наглядно українська історіографія.

„З якою антипатією — каже про неї проф. М. Грушевський — трактовано в сих кругах зусилля української буржуазії коло збудування клясової **національної держави,** всупереч соціялістичним мріям мас! „Кіевская Старина", пок. Лазаревським у головах, можна сказати, займалася складаннем акту обвинувачення на буржуазію за її прогрішення перед трудовим народом в економічній та соціяльній сфері. За те антипод старшинської України, Запорожська Січ, се вікопомне (! — І. К.) огнище українського комунізму, в інтеліґентських народних українських кругах окружалось пієтизмом не меншим, як у народі, що так гірко оплакав її зруйнування, не помянувши й словом зруйнування Гетьманщини".

Гетьманщини — слід додати — що була останнім катом старої Української Держави...

І отся перевага економічних і соціяльних — взагалі матеріяльних інтересів над інтересами національними і державними характеризує мову українську літературу так само, як і нову літературу російську. Перевага інтересів людини — звірини над інтересами людини вищого типу — члена нації.

Та чи така література могла викликати в читача високий національний підєм?

Ніде правди діти: **відповідальність** за нинішний страшний наш погром у великій мірі несе між ин. наша **література,** яка не викохала в нас такого типу громадянина, який викохала на пр. англійська література в Англійців, або польська література у Поляків.

* *

Та чи згаданий **страшний погром,** який переживаємо саме. буде нам за науку? Чи досвід, здобутий коштом нової утрати Української Держави та нового поневолення України, зуміємо ми використати, як слід?

Зокрема — чи наша література пригадає собі нарешті свій великий **обовязок супроти Нації** та стане виконувати його, як слід?

Такі питання настирливо насуваються під теперішню хвилю кождому свідомому українському громадянинови. Насуваються настирливо — і настирливо домагаються відповіди.

Питання такі насунулися, очевидно, й редакції віденського „Українського Прапору" і вона попробувала добути на них відповідь. Відповідь безпосередно від самих представників української літератури. З тою метою й уладила вона цікаву анкету серед них, питаючи: що пишете тепер?

Статистичні дати й літературно-політичні висновки з сеї анкети подає зазначена вище книжочка.

* *

В анкеті взяло участь 82 писменників, з того 9 жінок. Галичан 48 (з того 10 живе на Закарпатській Україні), з Великої України 30, Буковинців 4 (з того 2 жінки). З автохтонів Закарпатської України не взяв участи ніхто. **Таксамо — з Америки, де така численна наша еміграція, яка розвиває також свою питому творчість.**

Коли подивитись на учасників анкети по краям, то найбільше їх живе на еміграції. Місця перебування учасників такі: Відень (31), Львів (13), Ужгород (5), Прага (5), Баден коло Відня (4), Тарнів (3), Париж (3). Решта (18) розсіяна одинцем по всіх усюдах.

Скількість творів, які згадуються в анкеті, виносить 487. Мала частина їх уже видана, більша написана, ще більша щойно викінчується або тільки задумана.

Та найважнійше: **що пишуть нині наші писменники?**

„Коли слідити за нашою творчістю на основі анкети — пише в „Загальних увагах" до анкети І. Німчук, то впадає в очі, що найбільше учасників, які працюють на полі красної літератури, взялося до **історичної повісти, історичних опвідань, та оповідань для молоді.** Характеристичне й те, що історичним творам і то в першій мірі з нашої старої історії, в меньшій з часів Козаччини, присвячують свій талант й працю виключно **Галичани.** З придніпрянських учасників не займається сим родом творчости ніхто.

„Дальше слідують усякого роду спомини й опвідання та вірші з часу війни.

Інші роди творчости заступлені в анкеті таким ріжнородним матеріялом, що годі покищо щонебудь певне про них сказати".

„Твори українських писменників, виявлені анкетою — пише в „Естетично-критичних висновках" з анкети др. О. Грицай — свідчать майже в кождій области поетичної творчости про те, що свідомість національних дійсностей — се нині найвищий ідеал нашої артистичної творчости. Незалежно від оживаючого історичного роману почуваємо її подих і в области драми, в области суспільног роману та новелі".

„У всіх відповідях — пише вкінці в статті „Про культуру національного відродження" п. О. Кущак — слідне напружене почуття нинішньої хвилі, почуття національного відродження, що містить у собі живу память останнього вчора й живу тугу за новим будучим. У кождого з робітників пера мабуть більше, ніж досі, нових плянів і мрій, нових і може їм самим деколи дивних і для них самих несподіваних. З деяких відповідей так і виринає обличча сильно, часом екстатично задивлене в те, що мусить прийти, що твориться силою національного хотіння, розуму й чину.

„З усіх відповідей на анкету — читаємо далі — явні два основні змагання. Одно се боротьба за те, щоби вдержатися на поверхні практичного життя. Кождий з осібна намагається передержати лихоліття еміґрації. Тут знаменні отсі короткі вимовні замітки старих і молодих робітників і робітниць пера про те, як випадає перо з рук, ослаблених голодом і холодом. Як марнуються заслужені. Як тяжко молодим жити надіями. А друге змагання се наче горда відповідь на злиденну дійсність, сильне бажанне і незломна воля піднятися духом понад сучасний побут нації, завзято обороняти свідомість власного визволення. Є се змагння приготовити нові часи, добути навіть з розгрому сили і надії — власною працею.

А ся праця се все „праця над собою". Праця нації над собою. І тому говорить анкета безнастанно у всіх відповідях про людину, нову людину нової доби. І виявляє сю людину в тім, що каже про те, що вже зроблене, що робиться і що хочеться робити. Сю працю нації над собою, над типом, характером і способом виявлення національного духа й хотіння роблять одні свідомо, доцільно, наче з почуття обовязку, наче спонукані суспільною амбіцією, — а другі немов несвідомо, немов байдужі до суспільного життя. Сі другі се ті, що шукають „чистої" правди, „чистої", „мистецької" краси.

Все те „так як боротьба, що за нами — заключає згаданий вище автор — свідчить про те, що наш нарід нестримною лавою на всіх областях свого життя йде вперед: до того, щоб бути вільним у всіх проявах свого життя і перш усього в свому нутрі".

Такі вислiди дала отся чи не перша в нас літературна анкета й такі висновки витягнули з неї згадані вище її референти.

Підчеркую — її референти. Бо пересічний читач обговорюваної книжки — на превеликий жаль — зробити сього сам не має змоги. Бо видавці книжки не вважали чомусь потрібним подати у книжці найважнійшого — самої анкети, з нагоди якої й видали книжку, і через те обнизили на ¾ і цікавість й історично-літературну вартість самої книжки.

Та чи такі оптимістичні висновки, які витягнули з анкети її референти, вповні оправдані?

Пригляньмося вислідам анкети ближче.

Передовсім — що торкається красного писменства.

Безперечно! Повну рацію мають усі три референти, коли звертають особливу увагу як на відрадний симптом на відродження (чи може краще: народження) у нас національного роману. Ще більш відрадне те, що зміст до історичних повістей автори їх беруть з державного періоду нашої історії. Та на тлі сього ствердження тим більш вражає один сумний факт: традицію української державности в краснім писменстві культивують виключно Галичане тільки...

Ще менш оптимізму викликають инші роди нашої літератури, показані анкетою.

В першій мірі найбільш поулярна в нас після красного писменства та зовсім зіґнорована чомусь в оглядах усіх трох референтів — **публіцистика.**

Справді! Український народ переживає саме національну катастрофу — одну з найбільших, які знає його **історія.** Та як реаґує на се українська публіцистика? Чи багато в неї застанови над **причинами** катастрофи? Чи багато спроб скористати з досвіду, який так дорого коштує нас? Чи багато охоти навчитися чогось з лекції, яку дала нам отсе знова історія?

Про українську історіографію — яку так само зіґноровано в поанкетних замітках — мав я недавно нагоду писати окремо.

*

Богато дечого ще можна би сказати з нагоди отсеї будь-що-будь цікавої анкети. Однаково: про те, що виявила вона, як і про те, чого в ній нема.

Та ціль отсих заміток не літературно-критичні мірдування.

Їх ціль: глянути на українську літературну продукцію як на преважний національно-політичний чинник в життю України із того становища оцінити її.

І з того становища глядячи на неї, слід ствердити:

Українська література служила досі вірно українському дзоон. Час найвищий почати службу Українській Нації!

(Гр. В.) **Ів. Кревецький.**

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

ЖИВИЙ НЕБІЖЧИК

(Оповіданне з початку 16-сотих років).

(Продовженне).

(20)

— Я іду, сам осідлаю мого коня, — сказав Кость і разом з ротмістром вийшов з хати.

За годину похід рушив в сторону Пятник. Драґуни ішли пішки. Окрім драґунів, ішли ще чотири гайдуки Костя.

Похід ішов шляхом на Стріличі. Пятники були праворуч. Причілок гори, на котрій стояв замок, був від шляху і від соколівських нив відділений багном і ставом. Від замкового причілка гора тяглася далі в сторону Стрілич, рівнобіжно до шляху. Хребет гори був порослий лісом. На її узбочи стояла церква і попівство; ще низше, край дороги село. Коли дружина Костя зрівналася з селом, він зупинив похід.

— Як ми всі, — каже, будемо йти до замку в купі, то його перестережуть і він втече: або селом, або на Девятники, або ставом на Соколівку. Нам треба поділитися і всі ті дороги відрізати йому. На се я взяв моїх гайдуків, будуть провідниками.

— Ти, Семене, — звернувся до одного гайдука, — підеш з двома драґунами. Підеш греблею між селом і ставом на підніже замкової гори. Там, при березі ставу три човна. Кождий з вас сяде в одно судно, ідчалить і причалить до соколівського берега. Там човна поприсилюєте до віток кущів і вернете назад сюди. Підете під попівство і будете пильнувати, чи він з відтам не вийде.

Ротмістр дав Семенови двох драґунів і він щез між вербами на греблі.

— Ви, пане ротмістр, лишите мені двох драґунів і з рештою та з моїми трема гайдуками підете далі шляхом. Обійдете село та підете у ліс на хребті гори. Крізь ліс до замку веде дорога і дві стежки. Поділите драґунів на три части. Мої гайдуки поведуть їх дорогою і обома стежками. Коли стежки вже зійдуться з дорогою, один гайдук з кількома драґунами нехай перетрусить доріжку на Девятники і загляне до колиби вуглярів, що при сій доріжці. Я з чотирма драґунами піду селом, попри попівство, попри церкву і попід ліс просто на замок. Край замкової фоси буду дожидати вас. Як ви надійдете, я піду до замку лише з одним гайдуком. Буду поводитися так, будь то би я нічого не знав про ваш прихід; будьто би між вами і мною не було ніякої спілки, ніякого порозуміння. Ви вступіть в замок аж тоді, коли до вас вийде мій гайдук. Поки що лише будете пильнувати, щоби хто з замку не вийшов. Як він в замку, то побачивши мене, або як почує, що я прийшов, або буде втікати, або влізе в який скриток.

Кажете, що до замку підете з вашим гайдуком, — замітив ротмістр. Всі ваші гайдуки будуть зі мною.

— Будуть з вами, але й прийдуть з вами під замок. Ви й так, як прийдете під замок, мусите когось прислати до мене з вістию, що ви вже на місци. Вишліть Семена. Нехай прийде на місце, де від сторони села зачинаєся фоса окружляюча замок.

— Чуєш, Семене? — звернувся до гайдука. — Але крізь кущі ступай обережно.

Худик і Федь ночували на пятницькім кладовищи. Спали чергуючися. Обовязком того, що вартував, було дати сплячому товаришеви стусана в ребра, як стане за голосно хропіти. По півночи вартував Федь. Пакав люльку, наслухував і понад село дививсь на шлях за селом. Вапниста дорога була видна, неначе широка і довга біла тясьма. Була тим виднійша, бо в світлі місяця відбивала від темного ліса по тім боці.

Федь дав Худикови такого стусана, що той аж підвівся і вхопивсь рукою за бік.

— Ти вдурів? — спитав Худик. — Троха ребер не порозтручував... Чи я так сильно хропів?

— Псст. Ти цілком не хропів... Але... ади! Глянь на дорогу.

Худик протер очи і глянув.

— Нічого не бачу, — каже, — тільки в однім місци дорога темна.

— Се темне сунулося від Соколівки і просто нас зупинилося... Там де тепер стоїть.

— Може з села товар женуть на пасовиско?

— Та тепер?! Ті, що пасуть в ночи, пігнали товар ще тоді, коли ми сюди йшли. Для инших ще за рано.

— Правду кажеш... І чого би стояли на дорозі?

— Підійду близше до дороги... Може се яка напасть.

Федь встав і відійшов. По хвили прибіг назад задиханий.

— Біжу до пана. Там на дорозі драґуни з ротмістром і Соколівським. Мабуть радять, як замок обступити.

Оба вийшли з кладовища. Федь побіг до ліса. Худик пішов під попівство і застукав у вікно. Піп вихилив голову.

— Що там? — спитав.

— Погано! На дорозі Соколівський з ротмістром і драґунами. Федь пішов до пана... Я йду до моєї роботи.

Худик побіг під церкву. З підопоясання вийняв лука і стрілу. Пішов під гору і на краю ліса засів у кущах, звідки міг бачити, що на дорозі дієся.

Велика чорна пляма на дорозі рушила з місця і стала сунутися на Стріличі. Худик дивився за нею, цікавий, чи справді піде до Стрілич. Але за селом вона скрутила на право.

— Підуть лісом до замку, — думав. — Я тут вже нічого не висиджу. Треба й мені до ліса.

В тій хвили побачив виринаючий з села гурток людий. Худик назад присів. Хоч вже сіріло, він не міг розпізнати, які то люди. Бачив тільки, що було їх пять. Два лишилися перед попівством. Два пустилися далі, вигоном навкося в сторону замку. Тепер були вже так близько него, що пізнав. Два драґуни і соколівський пан.

— Ага, — Худик подумав. — Ти гадаєш, що мій пан може у попа. Отже ти лишив тут на сторожи двох драґунів. Сам з другими двома ідеш до замку. Ти звідси, ротмістр звідтам. То був би дуже добрий плян, як би не був дуже дурний.

Худик і собі пустився в сторону замку, але краєм ліса.

Кость з двома драґунами засів в кущах край замкової фоси і дожидав приходу ротмістра з головною силою драґунів. По якійсь хвили в кущах від сторони села зашелестіло.

— То був би Семен? — Кость обізвався до драґунів. — З сеї сторони? Він повинен надійти з ліса.

— Може від ліса велика гуща, — замітив один драґун. — Для вигоди обійшов і надходить з сеї сторони.

— То ти Семене? — Кость спитав півголосом, коли шелест наблизився до него на кільканацять кроків.

Шелест затих. Кость ждав добру хвилю, але шелест не повторився.

— То ти Семене? — Кость спитав ще раз.

— Я, — була глуха відповідь.

— Вже всі на місци?

— Всі.

— Іди просто під башту і перед мостом дожидай мене. Ти йди лісом, я піду край саміської фоси... Чув?

— Чув.

В кущах знов зашелестіло. Шелест віддалавсь і затих.

— Ви оба, — Кость звернувся до драґунів, — сидіть тут дальше, бо туди стежка з замку в село. Як би хто ішов з замку, задержати його. Таксамо, як би хто з села йшов до замку. Пильнуйте, щоби попри вас не прохoвзся до замку піп.

(Дальше буде).

РОЗКЛАДАННЄ МІШАНИН

Чи злука кількох тїл в мішанинах або розчинах є тривка?

Щоби точно відповісти на се питання, стежім вперед уважно за слїдуючими пробами і помічуваннями:

1. Розчин кухонної соли, лишений через довший час в порцеляновій мисочці або в скляній посудині на вільнім воздусі, виявляє поволи цікаві зміни. Вода парує, обєм розчину зменшаєть ся, а на днї скляної посудини показуються хороші, прозорі і ціпкі брилочки. Коли їх виймемо з води, побачимо дрібні, але совершенно правильні шестистінники. Смаком легко переконуємося, що вони є звичайною солию. Таку сіль називаємо кристальною солею, а правильні брилочки кристалами.

Бачимо з того, що через постепенне параваннє розчинника (води), ціпке тїло (сіль) розпущене в нїм відділяєть ся та випадає в виді кристалів, а ціла мішанина розкладаєть ся.

2. До скляної посудини наливаю горячої води. Відтак всипаю осторожно малими порціями мілкого порошку цукру в міру того, як він розпускаєть ся. З початку розпусканє йде дуже скоро, відтак що раз помалійше. Коли дальше зникаєннє порошку вимагає вже дійсно довшого часу і постійного мішання тоді цілу посудину вкладаю до посудини з ледом. В коротці зявляються численні кристалки цукру. Вони видимо ростуть і опадають на дно. Через остудженнє розчинів, розпущені, ціпкі тїла випадають з мішанин і кристалізують.

3. Досліди переконують нас також, що гази розпущені в воді, відділяються легко з розчинів через просте огріваннє.

4. В остудженім воздусі, насиченім водною парою, зявляються хмари. Є то початок розкладання мішанини. При трохи сильнійшім остудженню хмари переміняються в краплі дощу і опадають на землю. Мішанини газових тїл даються розділити через відповідне остуджене і скропленнє поодиноких складників.

5. Розчини ціпких тїл в плинних даються дуже добре розділити через передестилованнє розчинника. Щоби той розділ перевести, зладжуємо собі простий апарат зложений з двох скляних кольбок і з холодника. Коли пр. водний розчин соли буду огрівати в одній посудинї тоді він поволи википить, витворена пара скропиться в холоднику і згромадить ся в другій посудинї яку називаємо відбирачем, а в кольбі (першій посудині) лишиться чиста сіль.

6. Мішанину порошків сірки і зеліза можна легко розмішати сильним магнетом.

7. Таку саму мішанину можна в инший спосіб легко розмішати. Примір. всипаю її до посудини з двосірчаком угля. Сірка розпуститься, а порошок зеліза лишиться відділений.

З наведених проб бачимо, що мішанини і розчини різних тїл даються легко, в кілька способів розділити на свої складники.

а) Мішанини газів даються розложити через остудженнє і скропленнє тих складників, що скорше переходять в плинний стан.

б) Розчини газів в течах розкладаються через огріваннє. в) розчини ціпких тїл в плинних через кристалізацію в міру остудження або і через віддестильованнє розчинника.

г) Мішанини ціпких тїл через частинне розпущеннє декотрих з їх складників.

КОЛИБ ДІОГЕНЕС ДНЕСЬ ЖИВ.

Діогенес, славний грецький фільософ (412-323 А. С.) навчав, що мудрий чоловік хотячи бути щасливим, мусить погорджувати богацтвом, владою і взагалі всім, що є непотрібним. Ходив він босо, спав в бочцї а навіть відкинув свій деревляний збанок як непотрібний коли побачив хлопця пиючого воду з руки. Однак колиби жив днесь, напевне признавби одну річ котра не є непотрібна: Трінера Гірке Вино. Лікарство се є конечністю для тисячів людий. Пан Йос. Янечек, Френкфорт, Н. Й. відпоручив його свойому господареви дому, урожденому Американцеви, а 6. цвітня, присилаючи нове замовлення, писав: „Сказав мені що Трінера Гірке Вино є найлїпшим лікарством, яке коли небудь пробував та що ніколи без него не обійдесь. Помагає йому знаменито, чується сильнійшим і богато лїпше, має знова добрий апетит, атаки жолудка які мав кождого дня, зникли цїлком". Кождий аптикар або доставця лікарств має його на складі, — попробуйте його!

ТЕАТРАЛЬНІ ТВОРИ ДЛЯ ВИСТАВ ДІТОЧИХ.

БУНТ ЛЯЛЬОК, фантастична комедійка в трох діях зі співами і танцями (виступає 18 осіб) ....10 цнт.
В ЧУЖІМ ПІРЮ, сценічна картина 3 дії з танцями і співами (виступає 10 осіб) ....15 цнт.
ДАРУНКИ РУСАЛОК, сценічна фантазія для дітий у двох діях (виступає 16 осіб) ....10 цнт.
ДЯДЬКО ТАРАС, діточий сценічний образець з життя Шевченка на 1. дію (виступає 11 осіб) ..10 цнт.
ІМЕНИНИ ВЛОДКА, комедійка у 3. діях (виступає 8 осіб) ....10 цнт.
ЛІСОВА КАЗКА, сценка на 1. дію для діточого театру (виступає 12 осіб) ....10 цнт.
КОЖНИЙ СТРИБУНЕЦЬ, сценічна гра для дітий в одній дії (виступає 5 осіб) ....10 цнт.
ПЕЧЕРИ, сценічний образок на 3. дії (виступає 8 осіб) ....10 цнт.
СИРОТА, сценічна картина в одній дії (виступає 10 осіб) ....10 цнт.
СОНЯШНИК, пєса-казка в 3. діях для діточого театру (виступає 9 осіб) ....10 цнт.

Замовлення і гроші слати до:

„S V O B O D A",
83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

МІШАННЄ ТІЛ НЕОДНАКОВИХ СТАНІВ СКУПНОСТИ

Два тїла, що належать до ріжних станів скупности, можуть часто взаїмно мішатися, без механічного впливання. Таке мішаннє є однак все обмежене, зн. має свої границї. Кусник кухонної соли або цукру, кинений до води, поволи розпливаєсь. Потовчений на дрібний порошок, розпускаєсь дуже скоро. Додаваймо однак цукор або сіль до води постепенно в щорав більшій скількости, то побачимо на днї посудини що раз більшу нерозпущену верству.

Мішанини ціпких тїл з плинними називаємо розчинами. Плинне тїло, що розпускає ціпке, називаєсь розчинником.

Газові тїла розпускаються, т. зн. мішаються до обмеженої границї, в течах. В цілій гідросфері нашої землі є розпущений воздух. Свідчить про се життє водних живин. Впрочім легко можемо переконатися о тім безпосередно в слїдуючий спосіб:

Наповнім склянку кольбу свіжою водою з керниці і заткаймо щільно корком. Через корок переведім рурку аж до циліндра в пневматичній ванні. Коли тепер зачнемо кольбу огрівати, побачимо, як в циліндрі громадиться воздух.

Розпусканнє газових тїл в плинних називаємо абсорпцією.

В. Білинський.

В ПОВОРОТІ НА БАТЬКІВЩИНУ.

(4)

В Київі довідався я, що відїстатися з його так трудно, як з Харкова. Щоби купити білета, треба пройти такусаму лазню по „отделах" і „пунктах" як в Харкові. А що иньшої ради не було, мусів я на це згодитися. Між тим відвідав я рекомендованих менї Українців. Від них дізнався я, що недавно відійшов до Рівного ешалон біженців, а поміж ними чимало Галичан. За якийсь час повинна була відійти друга партія. Була це для мене новина, бо в Харкові, хоча й говорилось провеакуацію, але без означеного докладно часу. При більшевицьких порядках її можна було сподіватися не швидче року. Тому рішився я з товаришами використати цю нагоду. На другий день розійшлися ми. Кожен в иньшу сторону, щоб докладніше вивідатися про умовини евакуації. Показалося, що не так це є легко. Зі згаданими вже документами тотожности особи, якіб стверджували, що дана людина не є тутешнім горожанином треба було ще ставати перед комісією „Особого Отдела", на допит. Комісія ця переглядала документи і випитувала про „історію життя" від хвилї переселення на Велику Україну аж до теперішнього часу. З особистих мотивів могла теж петентa не вписати на лісту вертавших. Кромі цього друдно було дістатися перед сю комісію через великий натовп біженців. Кількатисячна товпа цих біженців з Галичини, Волині, Холмщини і глубокої Польщі, цілими місяцями серед великої нужди і голоду ждала черги на виїзд. Маліла незвичайно поволи, бо коли один тільки ешалон відправився до кордону, то кожний день з усих кутків Великої України вдесятеро заповняв опорожнені місця новими пришельцями. Тому махнув був я рукою на цей спосіб мандрівки і рішив їхати по задуманому заранї пляну. Швидко однаке одмінив цю гадку через „відкриттє".

А саме товариш мій з подорожи, фельдфебель, знайшов на товарній стації цілий ешалон демобілізованих з червоної армії Галичан, яких „на днях" одправляли більшевики в Галичину. Говорив він з декотрими своїми знайомими. Вони радили піти до Галоркому (галицький організаційний комітет; комітети ці повстали 1920 по всіх більших містах Великої України, коли то більшевики зайняли були часть Галичини і мали надію закріпити тут свій режим), взяти в його посвідку, що він нічого не має против повороту даної особи до Галичини і з посвідкою тою згодитися в коменданта їхнього ешалону, попросити гарненько, а може прийме.

Слідуючого дня пішли ми до Галоркому. В почекальни застали ми купу гостей, чоловіків і жінок, Українців і навіть Жидів, що старалися о поворот до Галичини. Показалося, що через руки Галоркому мусів пройти всякий, хто хотів вернути в Галичину. З його посвідкою приймала доперва комісія „Особого Отдела". Через знакомство мойого товариша з секретарем Галоркому, швидко видано нам потрібні посвідки і з ними почвалали ми до ешалону. Та тут комендант ріщуче одмовив нам місця, кажучи, щоб зачекали ми на другий транспорт, який повинен відійти не пізніше місяця. Ми-ж знали, який то буде „місяць" і тому порішили їхати без дозволу до кордону, а там ждати, що Бог пішле. Порадили нам це демобілізовані Галичане і обіцяли скрити нас поміж собою аж до границї. Легко це було зробити тому, що до них придїлено було вже раньше поверх 300 цивільних осіб з родинами. Умістившись в одному з вагонів поміж нашими, мав я надію продертися якось в Галичину. Транспорт повинен був вийти за два дні. Користаючи з часу, відвідав я ще раз знайомого Українця, розпитуючи його про українське життє в Київі.

Було воно мізерне, далеко гірше як в Харкові. Київські Українці через сильніший як деинде террор, боялися власної тіни. Тому нема тут, в Харкові, якісь збірного місця пр. клюбу, читальні, Просвіти, деб можна було розвести душу на рідні теми, помінятися гадками і зачерпнути політичних новинок. Красний колись український клюб на Пушкінській улици віддано жидівській організації, а Просвіту зачинено. Старатися провідчинення Просвіти, чи українського клюбу є небезпечно тому, що київська ЧК негайне підозріватиме в „контрреволюції, самостійностї, а то і петлюрівщині". Одиноким українським місцем, деб можна було прочитати українську газету, хоча й більшевицьку, — дістати український книжку, це клюб укапістів (українські комуністичні партії тепер вже неістнуючої). А і на них косо поглядали київські червоні сатрапи і ходячи там легко можна було натрапити на „Живем мов в місту і кождої години чекаємо смерти від червоної руки" — пояснював собесідник — „і тому не дивуйтеся нашій пустці". Я не дивувався, знаючи жорстоку кровожадність московських комуністів.

При Кордоні.

Замісць за два дні, виїхали ми за чотири. Їхали на Бердичів, Шепетівку до пограничної польської стації Здалбуново. Тут повинна була відбутися передача транспорту серед цікавих балачок з демобілізованими про воєнні їхні пригоди, починаючи з великої війни, минав час швидко. Між иньшим довідався я, що їдуть з Білої Церкви. Належали до 44 дивізії червоної армії. Від хвилї переходу через Збруч весною 1919 року пережили багато. Не падали однаке духом, загартовані попередніми воєнними досвідами. Більшість з них є бувші усусуси, молоді, здорові, відважні славні наші стрільці, про воєнні подвиги яких складено чимало гарних пісень. Брали теж участь в війні більшевицько-польській 20 року. Відбували більшевицьку кару з лїпсти за перехід частини галичан під Києвом на польсько-петлюрівську сторону. Чимало повбивали їх тоді більшевики в Одесі і Миколаїві, а декотрих з них, особливо старшин, запроторили в далекі московські губернії, яко „ізменників" і „контрреволюціонерів". Пo війні дозволено було їм вернути на Вкраїну і декотрі з них вертали до дому.

(Дальше буде).